

**TYÖELÄMÄ- JA TASA-
ARVOVALIOKUNNAN LAUSUNTO
9/2014 vp**

**Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talous-
arvioksi vuodelle 2015**

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 19 päivänä syyskuuta 2014 lähettäessään hallituksen esityksen eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2015 (HE 131/2014 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan samalla määrännyt, että muut erikoisvaliokunnat voivat halutessaan antaa asiasta lausuntonsa valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- työmarkkinaneuvos Raija Saastamoinen, työ- ja elinkeinoministeriö
- neuvotteleva virkamies Taina Eckstein, valtiovarainministeriö
- ylitarkastaja Annamari Asikainen, neuvotteleva virkamies Susanna Grimm-Vikman, talousjohtaja Mikko Staff ja osastopäällikkö Leo Suomaa, sosiaali- ja terveysministeriö
- etuus päällikkö Jorma Viitala, Kela
- kehityspäällikkö Irja Sokka, Etelä-Savon ELY-keskus

- erityisasiantuntija Tommi Eskonen, Suomen Kuntaliitto
- palvelupäällikkö Caritta Perttunen, Uudenmaan TE-toimisto, Espoo
- työllisyysasioiden päällikkö Sami Kuikka, Lahden kaupunki
- työllisyyspalveluiden päällikkö Seija Mustonen, Oulun kaupunki
- työllisyysasioiden päällikkö Pirjo Väänänen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- pääekonomisti Ralf Sund, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- asiantuntija Tarja Arkio, Akava ry
- asiantuntija Mikko Räsänen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- johtaja Rauno Vanhanen, Suomen Yrittäjät ry
- puheenjohtaja Jukka Haapakoski, Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö—TVY ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut
— Suomen Nuorisoyhteistyö—Allianssi ry.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan toimialalla vuoden 2015 talousarvion keskeisiä kysymyksiä ovat työllisyyden tukeminen ja työttömyyden vähentäminen. Kuluvana vuonna työttömyys on noussut ennustettua enemmän, 8,7 %:iin, ja ensi vuonna sen arvioidaan olevan 8,5 %. Työ- ja elinkeinoministeriön tilastojen mukaan työttömien työnhakijoiden määrä oli elokuun lopussa 319 400. Se on 29 200 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Pitkäaikaistyöttömiä oli 91 900, mikä on 14 700 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Myös ikääntyneiden työttömyys on noussut. Korkeasti koulutettujen työttömien määrä on noussut muita ryhmiä nopeammin ja kävi keällä 50 000 henkilön lukemissa.

Avoimien työpaikkojen määrä on noussut samanaikaisesti työttömien määrän kasvun kanssa, mikä kertoo työmarkkinoiden kohtaanto-ongelman pahenemisesta. Kohtaanto-ongelmien syitä ovat yritysten ja toimialojen rakennemuutos, yritysten tarpeiden mukaisen erityisosaamisen puutteet sekä puutteet alueellisessa ja ammatillisessa liikkuvuudessa. Osittain yritysten rekrytointiongelmat saattavat johtua alan matalasta palkkatasosta, vähäisestä työtuntimäärästä, epätyypillisten työsuhteiden käyttämisestä tai työn luonteesta. Joillakin toimialoilla yrityksillä on ollut vaikeuksia työvoiman saamisessa työehtosopimusten mukaisista työsuhteen ehdoista huolimatta ja yritykset ovat rekrytoineet työtekijöitä ulkomailta.

Myös ns. piilotyöttömien määrä on noussut. Piilotyöttömällä tarkoitetaan henkilöä, joka on työtön, mutta joka ei aktiivisesti hae töitä. Tilastokeskuksen Työvoimatutkimuksen mukaan elokuussa aktiivisesti töitä haki 197 000 henkilöä ja piilotyöttömiä oli 149 000. Viime vuoden elokuusta heidän määränsä kasvoi 32 000 henkilöä.

Talousarvioesityksessä aktiivisen työvoimapolitiikan määrärahoiksi (momentti 32.30.51)

esitetään 563,9 milj. euroa. Määrässä on 59,9 milj. euron lisäys verrattuna kuluvan vuoden 2014 varsinaiseen talousarvioon. Lisäys ei kuitenkaan käytännössä lisää palvelujen määrää, koska määrärahaan sisältyy 125 milj. euron siirto sosiaali- ja terveysministeriöstä työmarkkinatuen ja starttirahan perustuen osuuden maksamiseen. Momentilta on vähennetty 50 milj. euroa säästö päätöksenä, opetus- ja kulttuuriministeriölle esitetään siirrettäväksi 7,5 milj. euroa op-
isopimuskoulutukseen ja TE-toimistojen toimintamenomomentille 5 milj. euroa rakennepoliittisten toimien täytäntöönpanoon. Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen määrärahoja esitetään lisättäväksi 7 milj. euroa. Talousarvioesityksen mukaisilla määrärahoilla arvioidaan saavutettavan ensi vuonna noin 24,5 prosentin aktivointiaste. Arvio perustuu 8,5 %:n mukaiseen työttömyysasteeseen ja siihen, että muilta momenteilta rahoitettavissa palveluissa olisi keskimäärin 50 000 henkilöä.

Valiokunta pitää ongelmallisena, että julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen määrärahoihin esitetään talousarvioesityksessä merkittävää vähennystä samanaikaisesti, kun työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmat ja yritysten rekrytointiongelmat sekä työttömyyden ja erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden kasvu edellyttäisivät päinvastoin aktivointitoimenpiteiden lisäämistä ja niiden laadullista kehittämistä. Valiokunta huomauttaa, että ilman nyt työttöminä olevien henkilöiden työelämävalmiuksien ja työkyvyn ylläpitämistä työllisyysasteen nostaminen voi myöhemmin osoittautua hyvässäkin taloustilanteessa vaikeaksi. Valiokunta painottaa, että työvoimapolitiittisiin toimiin tulee olla riittävä rahoitus, ja pitää välttämättömänä, että hallituksella on tarvittaessa valmius osoittaa niihin lisärahoitusta.

TE-toimistojen resurssit

Talousarviossa esitetään julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen momentilta 32.30.51 siirrettäväksi TE-toimistojen toimintamenoihin 5 milj.

euroa rakennepoliittisten uudistusten toimeenpanoon, mikä vastaa noin 100:aa henkilötyövuotta. Samanaikaisesti TE-toimistojen toimintamenoihin kohdistuu kuitenkin yhteensä 8,976 milj. euron säästöt, jotka vastaavat noin 180 htv:n vähennystarvetta. Vuoteen 2014 verrattuna TE-toimistoihin kohdistuu siten vuonna 2015 kaikkiaan noin 80 htv:n vähennystarve. Valiokunta pitää 5 milj. euron määrärahalisäystä tarpeellisenä ja hyvänä, mutta toteaa, että lisäys ei paranna TE-toimistojen palvelukykyä kuluvan vuoden tilanteesta.

TE-toimistojen kanssa samaan konserniin kuuluvat ELY-keskukset ovat mittavien säästötavoitteiden vuoksi joutuneet aloittamaan henkilöstön vähentämistä koskevan yhteistoimintamenettelyn 3 300 henkilön kanssa. Vähentämistarve on kaikkiaan 700 henkilötyövuotta. Samaa aikaa TE-toimistoihin on palkattu ja vuonna 2015 on tarkoitus palkata 360 htv:n verran henkilöstöä työllistämisvaroilla. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että työsopimuslain säännösten mukaan työnantajalla on työntarjoamisvelvollisuus irtisanotuille, lomautetuille ja osa-aikaisille työntekijöille. Vastaavassa tilanteessa palkkatuen ja työkokeilun käyttäminen on henkilöstön vähentämisiin joutuneissa kunnissa estynyt, mikä koetaan kunnissa kohtuuttomana.

Valiokunta on käsitellyt TE-toimistojen resursointia ja toiminnan muutoksia laajasti vuoden 2014 talousarviosta antamassaan lausunnossa (TyVL 11/2013 vp). Valiokunta toistaa aikaisemmin lausumansa ja toteaa, että työvoimahalinnon kehittäminen organisointia ja toimintatapoja muuttamalla on ollut vähenevien resurssien vuoksi tarpeellista ja tarkoituksenmukaista. Valiokunta kuitenkin huomauttaa, että jatkuvat muutokset heikentävät toiminnan tuottavuutta työntekijöiden työpanoksen mennessä jatkuvasti uusiutuvien ohjeiden ja sääntöjen omaksumiseen ja toimintatapojen opetteluun. Valiokunta katsoo, että nykyisessä korkean työttömyyden oloissa henkilöstön tarpeetonta kuormitusta tulee välttää ja tarvittaessa henkilöstöresursseja on lisättävä.

Valiokunta kiinnittää huomiota korkeasti koulutettujen pitkäaikaistyöttömien työvoima-

palvelujen kehittämiseen. Korkeasti koulutetut pitkäaikaistyöttömät ovat TE-toimistoille nopeasti kasvanut asiakasryhmä, jolle ei nykyisellään ole riittävästi tarjolla heille sopivia työllistymistä tukevia palveluja. Valiokunta pitää tärkeänä, että työvoimakoulutusta ja muita työllistämistoimia uudistetaan ja kehitetään eri kohde-ryhmille sopiviksi.

Pitkäaikaistyöttömyyden vähentäminen

Pitkäaikaistyöttömyyttä vähennetään vuoden 2015 alusta voimaan tulevilla uudistuksilla, jotka koskevat työmarkkinatuen rahoitusta ja työllistymistä edistävää moniammatillista yhteispalvelua. Uudistuksilla lisätään ja kehitetään valtion ja kuntien yhteistyötä pitkäaikaistyöttömien palvelujen järjestämisessä ja rahoittamisessa sekä kohdennetaan palkkatukea ja muita työvoimapalveluita pitkäaikaistyöttömille ja muille heikossa työmarkkina-asemassa oleville. Valiokunta pitää hallituksen linjauksia pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseksi erittäin tärkeinä ja tarpeellisina.

Pitkäaikaistyöttömien työmarkkinatuen rahoitusvastuu siirtyy kunnille siten, että kunnat maksavat työttömyysaikaisesta työmarkkinatuesta puolet niiden henkilöiden osalta, jotka ovat saaneet työmarkkinatukea työttömyyden perusteella vähintään 300 päivää, ja 70 % yli 1 000 päivää tukea saaneiden tuesta. Työllistymistä edistävien palvelujen ajalta tuen maksaa kokonaisuudessaan valtio. Rahoitusmalli palkitsee niitä kuntia, jotka joko itse tai yhdessä muiden toimijoiden kanssa pystyvät ennaltaehkäisemään pitkäaikaistyöttömyyttä ja edistävät pitkään työttömänä olleiden työllistymistä.

Asiasta aikaisemmin antamiinsa lausuntoihin viitaten (TyVL 4/2013 vp ja TyVL 4/2014 vp) valiokunta pitää päätöstä perusteltuna. Uudistus lisää kuntien roolia ja vastuuta pitkäaikaistyöttömyyden aktiivisessa hoidossa kannustaen kuntia järjestämään työttömille työtä, aktiivitoimia ja pitkäaikaistyöttömille räätälöityjä yksilöllisiä palveluja. Valiokunta pitää myös aktivointipalvelujen entistä varhaisempaa aloittamista hyvänä. Valiokunta huomauttaa kuitenkin, että ilman

riittäviä resursseja ja vaikuttavia välineitä kuntien mahdollisuudet työttömien aktivoinnissa ovat rajalliset.

Valtio vastaa työmarkkinatuesta aktiivitoimenpiteiden ajalta. Kunnan on siten mahdollista siirtää aktivointipalveluja järjestämällä osa työttömyyden kustannuksista valtion maksettavaksi. Laadukkaat ja vaikuttavat aktiivitoimenpiteet ovat kuitenkin kalliita, minkä vuoksi on mahdollista, että kunnalle ei koidu toiminnan järjestämisestä merkittäviä säästöjä. Tilanne saattaa valiokunnan käsityksen mukaan pahimmillaan johtaa siihen, että palvelujen tuottamisessa ratkaiseviksi tulevat kustannukset, jolloin palvelujen laatu ja vaikuttavuus jäävät heikoiksi ja työttömyys voi jopa pitkittyä.

Valiokunta pitää rahoitusosuuden muutosta vaikeassa taloudellisessa tilanteessa oleville kunnille raskaana ja pelkää, että lisääntyvät kustannukset vaarantavat palvelujen järjestämisen. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että hallitus seuraa tarkoin työmarkkinatuen rahoitusuudistuksen vaikutuksia pitkäaikaistyöttömien aktivointiin kunnissa ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi.

Taloustilanteen heikentymisen vuoksi useat kunnat ovat joutuneet irtisanomaan tai lomauttamaan henkilöstöä. Työsopimuslain säännösten mukaan kunnan on tällaisessa tilanteessa aina ensin tarjottava vapautuvaa työtä omille irtisanoituille, lomautetuille tai osa-aikaisille työntekijöille. Työntarjoamisvelvollisuus on vaikeuttanut kunnan omaa palkkatuella työllistämistä ja työkokeilun käyttöä ja johtanut palkkatuella työllistämisen ja työkokeilun lopettamiseen myös niissä kohteissa, jotka on perustettu kuntaan pelkästään työllisyydenhoitoa varten. Työllistämispalvelujen järjestäminen on jouduttu joissakin kunnissa lopettamaan jopa nuorten työpajoilla, mitä valiokunta pitää erittäin valitettavana.

Palkkatukea koskevia säännöksiä on tarkoitettu muuttaa vuoden alusta siten, että työntarjoamisvelvollisuudesta voidaan poiketa sellaisissa tarkkaan rajatuissa tilanteissa, joissa kunta tai järjestö palkkaa palkkatuella pitkäaikaistyöttömän työhön, jota muutoin ei tehtäisi työsuhteise-

na työnä. Valiokunta pitää uudistusta erittäin tärkeänä ja tarpeellisena. Valiokunta katsoo, että työvoimapolitiittisia toimenpiteitä ja työsopimuslain työntarjoamisvelvollisuutta koskevia säännöksiä ja erityisesti mainittujen säännösten välistä suhdetta tulisi kuitenkin edelleen selkiyttää.

Työvoiman palvelukeskusten verkosto vakinaistetaan ja toiminta laajennetaan koko maahan. Palvelukeskukseen on tarkoitus ohjata henkilö, joka on saanut työmarkkinatukea työttömyyden perusteella vähintään 300 päivää tai ollut yhdenjaksoisesti työttömänä vähintään tietyn ajan. Pitkään kestäneen työttömyyden lisäksi asiakkuus edellyttää, että henkilöllä on monialaisen yhteispalvelun tarve. Uudistus velvoittaa kaikki kunnat liittymään alueelliseen palveluverkostoon, osallistumaan työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tuottamiseen ja tarjoamaan asiakkaille tarpeen mukaisia sosiaali- ja terveyspalveluja. Valiokunta pitää tärkeänä, että palvelukeskusten verkosto muodostetaan siten, että palvelu on helposti saavutettavissa koko alueella ja että asiakkailta on tosiasiallinen mahdollisuus osallistua palveluun.

Valiokunta pitää työvoiman palvelukeskusten vakinaistamista hyvänä ja tärkeänä uudistuksena ja katsoo, että moniammatillisen toiminnan avulla voidaan vähentää tehokkaasti vaikeaaakin pitkittynyttä työttömyyttä.

Palvelukeskusten toiminta on tarkoitus mahdollisimman pitkälti toteuttaa olemassa olevilla resursseilla ja toimijakohtaisilla lakisääteisillä tehtävillä. Valiokunta pitää selvänä, että toiminnan vakinaistamisesta aiheutuu sekä kunnille että TE-hallinnolle kustannuksia, ja pitää tärkeänä, että TE-hallinnon sisällä kustannuksiin varataan riittävät määrärahat.

Nuorten yhteiskuntatakuun toteutuminen

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että nuorten ja vastavalmistuneiden kiinnittymistä työmarkkinoille tuetaan tehostamalla edelleen nuorten yhteiskuntatakuuta. Valiokunta korostaa, että takuuta tulee kehittää tehtyjen selvitysten ja saatujen kokemusten pohjalta.

Nuorisotakuu lähtee siitä, että kaikille alle 25-vuotiaille työttömille ja alle 30-vuotiaille vastavalmistuneille työttömille tarjotaan työ- tai koulutuspaikka taikka jokin muu työllistymistä tukeva palvelu viimeistään kolmen työttömyyskuukauden kuluessa. Valiokunta huomauttaa, että osa nuorista tarvitsee ennen koulutuksen tai työn aloittamista kuntoutusta tai muutoin vahvaa tukea. Kuntoutus on oleellinen osa toimivaa nuorisotakuuta, minkä vuoksi sen toteuttamiseen tulee varata riittävät resurssit.

Valiokunta pitää tärkeänä ja korostaa nuorten parissa toimivien koulutuksen järjestäjien, sosiaalitoimen, nuorisotyön, TE-toimistojen sekä muiden mahdollisten sidosryhmien keskeistä moniammatillista yhteistyötä. Valiokunta pitää välttämättömänä, että eri toimijoiden välinen yhteistyö järjestetään pysyväälle pohjalle siten, että jokin taho on kokonaisvastuussa nuoren tilanteesta.

TE-toimistoilla on keskeinen rooli nuorten ohjaamisessa sopiviin toimenpiteisiin ja palveluihin. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan nuoret ja nuorten kanssa työskentelevät ammatillaiset eivät ole tyytyväisiä TE-toimistojen palveluun, vaan katsovat, että TE-toimistoissa ei riittävästi huomioida nuorten tottumattomuutta asioida viranomaisen luona, heidän toiveitaan ja henkilökohtaisia tarpeitaan. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että TE-toimistojen toimintaa ja tapaa lähestyä elämän nivelvaiheessa olevaa nuorta sekä nuorten kanssa asioivien osaamista kehitetään siten, että palveluissa kyetään huomioimaan nuoren asiakkaan erityis-tilanne.

Valiokunta pitää myönteisenä työvaltaisen oppimisen lisäämistä ja oppisopimuskoulutuksen kehittämistä. Valiokunta korostaa, että niille nuorille, jotka eivät syystä tai toisesta pysty koulutukseen hakeutumaan, tulee kouluun ohjaamisen sijasta aidosti hakea muita työllistymisen vaihtoehtoja ilman työmarkkinatuen menettämisen pelkoa.

Valiokunta korostaa järjestöjen merkitystä nuorten työllistämisessä ja koulutustoiminnassa. Nuorisojärjestöt ovat keskeisessä roolissa syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tukemises-

sa ja auttamisessa eteenpäin. Valiokunta pitää tärkeänä selvittää mahdollisuuksia tukea järjestöjä nuorten työllistämisessä nykyistä tehokkaammin esimerkiksi Sanssi-kortin käyttöä lisäämällä.

Talousarvio ja sukupuolivaikutukset

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen on hallitusohjelman mukaan hallituksen erityisenä painopisteenä lainvalmistelussa, talousarvion laadinnassa sekä hankkeissa. Budjetin laatimismääräysten mukaan talousarvion pääluokkaperusteluihin tulee sisällyttää yhteenvetotarkastelu sukupuolivaikutuksiltaan merkittävästä talousarvioesitykseen liittyvästä toiminnasta.

Kaikilla ministeriöillä on talousarvioesityksissään ohjeiden mukainen yhteenvetotarkastelu. Valiokunta huomauttaa, että vaikka ministeriöiden yhteenvetotarkastelut mahdollistavat talousarvion sukupuolivaikutusten esiin nostamisen, jää tarkastelu monen ministeriön osalta varsin yleiselle tasolle. Sukupuolivaikutusten arviointi edellyttää ministeriöiltä täsmällisempiä kirjauksia, tavoitteita ja määrärahojen kohdentumisen arviointia. Valiokunta pitää tärkeänä, että talousarvion laatimista kehitetään siten, että siinä otetaan mahdollisimman seikkaperäisesti huomioon esitettyjen määrärahojen ja toiminnan sukupuolivaikutukset.

Taantuman aikana työttömyyden kasvu alkaa yleensä miesvaltaisilla aloilla ja naisten työttömyys seuraa perässä lievempänä. Elokuun työllisyyskatsauksen mukaan miesten ja naisten työttömyys on kuitenkin noussut yhtä paljon (10 %) edellisestä vuodesta. Talousarvioesitykseen sisältyy lisäpanostuksia työllistäviin liikenne- ja rakentamishankkeisiin, perusväylänpitoon ja uusiin väylähankkeisiin. Valiokunta pitää hankkeita kannatettavina, mutta kiinnittää huomiota työllisyyspolitiikan sukupuolivaikutuksen näkökulmasta siihen, että työllisyyden tukemiseksi tehtävät toimenpiteet kohdistuvat pääosin miesvaltaisille aloille, kun samaan aikaan naisvaltaiselle julkiselle sektorille kohdistuu merkittäviä työllisyyttä alentavia leikkauksia.

TyVL 9/2014 vp — HE 131/2014 vp

Turvakodit

Valiokunta edellyttää aikaisempiin talousarvioista antamiinsa lausuntoihinsa viitaten (TyVL 16/2012 vp, TyVL 11/2013 vp ja TyVL 3/2014 vp), että hallitus rakentaa portaittaisen ohjelman, jolla turvakotiverkosto rakennetaan Istanbulin sopimuksessa tarkoitettulla tavalla, ja varaa siihen riittävät määrärahat.

Lausunto

Lausuntonaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 2014

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Tarja Filatov /sd
vpj. Anne-Mari Virolainen /kok
jäs. Anna Kontula /vas
Jari Lindström /ps
Eeva-Maria Maijala /kesk
Lea Mäkipää /ps
Merja Mäkisalo-Ropponen /sd
Elisabeth Naclér /r
Mikael Palola /kok

Terhi Peltokorpi /kesk
Kristiina Salonen /sd
Arto Satonen /kok
Mikko Savola /kesk
Eero Suutari /kok
Katja Taimela /sd
Jani Toivola /vihr
Maria Tolppanen /ps.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjaana Kinnunen.

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

Perustelut

Kataisen ja Stubbin hallitusten työllisyyspolitiikka on epäonnistunut. Työttömyys on lisääntynyt kuluvaan vuoteen aikana ennakoitua enemmän. Erityisen vaikea tilanne on nuorten, pitkäaikaistyöttömien ja vaikeasti työllistettävien kohdalla, mutta myös korkeasti koulutettujen työttömyys on kasvanut selvästi. Pitkäaikaisyöttömiä on nyt lähes 20 % enemmän kuin vuosi sitten. Samaan aikaan Suomessa on kuitenkin pulaa osaavasta työvoimasta ja runsaasti avoimia työpaikkoja, eli niin kutsuttu kohtaanto-ongelma on pahentunut työmarkkinoilla. On selvää, että hallitus ei tule onnistumaan hallitusohjelmaan kirjattujen työllisyystavoitteiden saavuttamisessa.

Talousskasvua tukevien toimenpiteiden lisäksi nyt on keskityttävä siihen, ettei työttömyys pahene hallitsemattomaksi. Työvoimapolitiikan näkökulmasta ja vaikean työllisyystilanteen aikana hallituksen on erityisesti huolehdittava siitä, että budjettiesitys vastaa yhteiskunnan muutokseen ja muuttuneisiin tarpeisiin. Työllisyyspoliittisten keinojen on oltava vaikuttavia. Työllistymisen ja kouluttautumisen tarpeettomia hallinnollisia esteitä on purettava. Työllisyyspolitiikan perimmäisenä tavoitteena on oltava kannustavuus. Jotta Suomen talous nousisi uuteen kasvuun ja työllisyys kohenisi, tarvitaan laajalla yhteistyöllä rakennettu uusi kasvu- ja työllisyysohjelma, jossa määritellään sekä välittömät korjaavat toimet että välttämättömät isommat uudistukset.

Työ- ja elinkeinotoimistojen resurssien niukkuus aiheuttaa ongelmia

Hallituksen toteuttama työ- ja elinkeinotoimistouden uudistus on ajoituksen ja siihen annettujen voimavarojen kannalta epäonnistunut. Heikenevän työllisyystilanteen aikana työvoimahal-
linnon voimavaroja ja henkilöstön työaika on sitoutunut organisaatiomuutoksen toteuttami-

seen. Uudistuksen yksi päätavoite, painopisteen siirtäminen sähköisiin palveluihin, on heikentänyt työttömien mahdollisuuksia saada henkilökohtaista neuvontaa. Yhteispalvelupisteisiin siirtyminen on tuonut julkishallintoon paljon hyvää synergiaa, mutta samalla henkilökohtaisen palvelun ja perehtyneen asiakaspalvelun saanti on hankaloitunut. Puhelinpalvelujen toimimattomuudesta on seurannut vaikeuksia työttömille, mutta myös työtä tarjoaville työntajille.

Keskustan valiokuntaryhmä ei ymmärrä hallituksen tapaa toisaalta osoittaa TE-toimistoille lisämäärärahaa rakennepoliittisten uudistusten toimeenpanoon, mutta samalla leikata TE-toimistojen toimintamenojen rahoitusta. Työ- ja elinkeinotoimistojen henkilöstömäärää on supistettu aiemmin jo useilla sadoilla henkilöillä. Vuoden 2015 budjettiesitys aiheuttaa toteutessaan 80 henkilötyövuoden vähennystarpeen. Teollisuuden rakennemuutoksen seurauksena monen alueen työvoimapalveluiden tarve on kasvanut äkillisesti, ja vaarana on, että leikkaukset vaikuttavat heikentävästi palvelujen saatavuuteen, laatuun ja vaikuttavuuteen. Heikentävä palvelutaso voi vaikuttaa myös siihen, että työllisyyden hoitoon tarkoitettuja määrärahoja jää käyttämättä, työttömyysajat pitenevät ja nuorten yhteiskuntatakuu ei toteudu toivotulla tavalla. Kuntien sosiaalitoimen kustannukset tulevat kasvamaan lisääntyneen sosiaalityön, toimeentulotuen ja asumistuen tarpeen lisääntyes-
sä työttömyyden kasvun seurauksena.

Kuntien kyky työllistää heikkenee

Kuntasektori on yhteenlaskettuna Suomen suurin työnantaja, joka työllistää lähes 450 000 työntekijää. Kuntien ja erilaisten kuntayhtymien investointien työllisyysvaikutus on myös merkittävä. Kuntien valtionosuusleikkaukset jatkuvat edelleen kurjistaen kuntien taloutta, ja hallituksen rakennepoliittisen ohjelman tavoitteet jäävät kauas toivotusta. Eläkeratkaisun syntyminen luo toivoa, mutta sen konkreettiset vai-

kutukset tulevat näkymään vasta vuosien päästä. Useat kunnat joutuvat supistamaan menojaan ja vähentämään investointejaan tai lopettamaan ne kokonaan. Kuntien työllisyystilanne tulee vaikeutumaan edelleen ensi vuonna. Yhä useampi kunta joutuu tekemään henkilöstövähennyksiä ja eripituisia lomautuksia taloudellisin perustein.

Julkisen sektorin mahdollisuudet palkata nuoria joko vakituisiin työsuhteisiin tai määräaikaisesti heikkenivät, kun kunnat joutuvat ensisijaisesti keskittymään vakinaisten työntekijöidensä työpaikkojen turvaamiseen. Nuorten koulutautumismahdollisuudet heikkenivät koulutukseen kohdistuvien leikkausten vuoksi. Toimintojen kehittäminen vaarantuu, kun tutkimus- ja tuotekehitysrahoitusta leikataan merkittävästi. Nuorisotakuun toteutus vaikeutuu ja pitkäaikaistyöttömyyden hoito mutkistuu entisestään. Nuorten työllistymistä ja erilaisten työllistymishankkeiden toteuttamista on seurattava tarkoin.

Työllisyyden hoito ei kuulu kuntien vastuulle

Kataisen ja Stubbin hallitukset ovat omia rakennepoliittisia ratkaisuja valmistellessaan luvanneet karsia kuntien tehtäviä ja velvoitteita 1 miljardin euron verran. Tämä valmistelu on jäämässä pahasti kesken. Samalla hallitus kuitenkin siirtää kunnille uusia tehtäviä antamatta niihin täyttä rahoitusta. Kuntien rooli pitkäaikaistyöttömien työllistämisessä kasvaa, kun pitkäaikaistyöttömien työmarkkinatuen järjestämis- ja rahoitusvastuuta siirretään kunnille. 300—999 päivää työmarkkinatuella olleiden työttömien tuesta 50 % ja tätä pidempään työttöminä olleiden tuesta 70 % siirtyy kuntien rahoitettavaksi.

Työttömyyden pitkittymisen estäminen on erittäin tärkeää, ja kuntien intressissä on asukkaiden mahdollisimman korkea työllisyysaste. Kuntien taloustilanne on kuitenkin vaikea, ja niiden mahdollisuus aktivoida itse työttömiä tai edistää muiden toimijoiden työllistämistoimia on taloudellisista syistä heikentynyt. Järjestöjen mahdollisuutta työllistää työttömiä on parannettava. Työmarkkinatuen järjestämis- ja rahoitusvastuun muutoksen vaikutuksia on seurattava

tarkoin ja tehtävä tarvittavat korjaavat toimenpiteet kiireellisesti.

Parempi työkyky, pidemmät työurat

Työmarkkinajärjestöt ovat päässeet sopuun tulevien uudesta eläkeratkaisusta. Hallituksen tulee huolehtia siitä, että sopimuksen vaatimasta lainsäädäntötyöstä huolehditaan viivytyksettä. Työurien pidentämisen välttämättömyydestä vallitsee laaja yksimielisyys. Työurien pidentäminen onkin yksi keskeisimmistä keinoista kestävyysvajeen korjaamisessa. Nopeampi opintojen aloittaminen ja saumaton pääsy valmistumisen jälkeen kiinni työelämään, työssä jaksaminen sekä eläkepoliittiset ratkaisut muodostavat kokonaisuuden, jonka jokaista osaa on kehitettävä. Työelämän laatua on kehitettävä työssä jaksamisen edistämiseksi. Työkyvyn ylläpito ja parantaminen erityisesti työuran loppupäässä on välttämätöntä, jotta eläköitymisikä nousee. Kuntoutusjärjestelmiä on uudistettava, jotta voidaan ennaltaehkäistä työkyvyttömyyttä. Myös osatyökykyisten voimavarat on otettava nykyistä paremmin käyttöön.

Jokaisella on oltava oikeus osallistua työelämään oman työkykynsä mukaan. Jotta tämä olisi mahdollista, tarvitaan välttämättömiä lainsäädäntöuudistuksia osatyökykyisten sijoittumiseksi nykyistä paremmin työmarkkinoille työuran kaikissa vaiheissa. Myös yrittäjyyden, erilaisten perhetilanteiden ja palkkatyön yhteensovittamista pitää helpottaa. Sosiaaliturvan ja palkan sekä verotuksen yhteensovittamistyö vaatii uuden otteen. Tavoitteena on oltava kannustava ja yksinkertainen sosiaaliturva. Etenemiseen on olemassa erilaisia vaihtoehtoja. Keskusta esittää, että kokeilujen kautta edetään esimerkiksi perustulon kehittämistyössä. Keskustan tavoitteena on työnteekoon kannustava ja yksinkertainen sosiaaliturva. Työnteon on kaikissa tapauksissa lisättävä käteen jäävien tulojen määrää. Tämä tarkoittaa myös joustavuutta tukien maksamisessa työhön paluun alkuvaiheessa eli erilaisia suojaosia tuissa. Uudistustyö on välttämätöntä, jotta toisaalta perusturvan taso on riittävä, mutta samalla estetään väliinpuutoamiset ja kannustetaan työllistymiseen.

Työelämän joustomahdollisuuksia tulee kehittää: lyhennetyt työviikot ja työpäivät voivat olla toimiva ratkaisu niille, jotka haluavat panna lastensa tai iäkkäiden vanhempiensa tai lähisukulaistensa hoitamiseen. Samaan aikaan on parannettava nuorten pääsyä työmarkkinoille. Nuorisotakuun onnistumiseksi nuorten töttömiä tukitoimia on kehitettävä ja nuorten mahdollisuutta päästä heille sopivaan koulutukseen ja sen jälkeen välittömästi työhön on parannettava. Jokainen viikko vailla työtä valmistumisen jälkeen on liikaa, ja pitkittyvä töttömyys lisää syrjäytymisriskiä. Nuorisotakuun toimivuutta on parannettava ja Sanssi-korttiin liittyvät ongelmat on ratkaistava pikaisesti. Keskusta esittää oppisopimuskoulutuksen uudistamista koulutusopimuksen suuntaan. Koulutusopimuksessa osapuolina olisivat ammattia vailla oleva nuori, hänelle oppimis- ja työpaikan tarjoava yritys ja opintojaksoja järjestävä oppilaitos. Koulutusopimus olisi erityisen sopiva niille nuorille, joille perinteinen koulussa tapahtuva oppiminen on erityistä haastavaa.

Ensimmäisen työntekijän palkkaamista helpotettava

Suomessa on noin 260 000 yrittäjää, joista 65 prosenttia on yksinyrittäjiä. Monet yksinyrittäjät jakaisivat mielellään työtaakkaansa ja palkkaisivat työntekijän, joka mahdollistaisi myös yrittäjälle lomien ja sairaus- tai vanhempainvapaiden pitämisen sekä toiminnan laajentamisen.

Ensimmäisen työntekijän palkkaamisen kynnys on kuitenkin liian korkea, koska sen jälkeen yrittäjä on vastuussa itsensä lisäksi myös uudesta työntekijästään. Palkkaamiseen liittyy myös suuria taloudellisia riskejä erityisesti silloin, jos yrittäjä jää itse esimerkiksi vanhempainlomalle.

Yhteiskunnan kannalta olisi viisasta edistää yrittäjyyttä ja kannustaa yrityksiä kohti kasvua ja työllistämistä. Samalla yhä useampi suomalainen saisi toimeentulonsa työtä tekemällä ja yhä useampi yrittäjä voisi toimia yrittäjänä erilaisissa elämäntilanteissa. Yrittäjyyden edellytyksiä on parannettava myös keventämällä yrittäjyyden aloittamiseen liittyvää byrokratiaa ja maksamalla yrittäjäksi ryhtyvälle töttömmälle ansiosidonnaista töttömyyspäivärahaa määräaikaaisesti yrittäjyyden alkuvaiheessa. Erilaiset yrittämiseen liittyvät tuet ovat yhteiskunnan kannalta erityisen tuottavia silloin, kun nuori pääsee kiinni työelämään.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että momentin 32.30.51 (Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut) perusteluihin lisätään kohta "Määrärahaa saa käyttää enintään 10 miljoonaa euroa ensimmäisen vieraan työntekijän palkkatukseen." sekä

että valtiovarainvaliokunta muutoin ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 2014

Terhi Peltokorpi /kesk
Eeva-Maria Maijala /kesk
Mikko Savola /kesk

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

Perustelut

Hallitus myy valtion omaisuutta, ja siitä saatavaa rahaa tulisi eduskuntaryhmämme sekä valiokuntaryhmämme mielestä kohdentaa enemmän, ei velan maksuun, vaan elvyttävään toimintaan, kuten työllistämiseen ja taloudellisen toiminnan piristämiseen.

Kataisen ja nyttemmin Stubbin johtaman hallituksen toiminta on ollut vailla johdonmukaisuutta koko meneillään olevan hallituskauden ajan. Tämä näkyy pöyristyttävällä tavalla hallituksen toiminnassa vastuuttomuutena ja tekemättöminä sekä pyörretytinä päätöksinä. Hallituksen kykenemättömyys ottaa vastuuta näkyi myös hiljakkoin päättyneissä budjettineuvotteluissa. Esimerkkeinä tällaisista päätöksistä voidaan mainita yrittäjyyden kannusteiden ja konkurssilainsäädännön parantamatta jättäminen.

Oppisopimuskoulutus aidosti käyttöön

Hallitus on myös puhunut oppisopimuksista ja oppisopimuskoulutuksen parantamisesta. Toimet ovat jääneet puheen tasolle, teot puuttuvat. Tosiasiassa hallitus vain istuu käsiensä päällä tekemättä yhtään tarpeellista päätöstä maamme tilanteen parantamiseksi. Kyseessä näyttääkin olevan pelkkä toimitusministeriö, joka ei kykene tärkeisiin ja vaikeisiin päätöksiin. Perussuomalaisten eduskuntaryhmä sekä valiokuntaryhmä katsovat, että oppisopimuskoulutusta tulee käyttää runsaammin. Se on oivallinen väylä päteväytyä moniin ammatteihin. Oppisopimuskoulutus antaa myös paremmat mahdollisuudet työllistymiseen sellaisille henkilöille, joille ei parhaalla tavalla sovellu teoriapainotteinen koulutus. Oppisopimuskoulutus voisi olla vastaus myös koulupudokkaiden kouluttamiseksi. Maassa on tällä hetkellä 90 000 alle 30-vuotiasta koulupudokasta, joilta puuttuu tyystin ammatillinen koulutus ja ammatti.

Yrittäjyys uudelleen kunniaan

Toisin kuin hallitus, perussuomalaiset kantavat huolta Suomen työllisyydestä, yrittäjyydestä ja talouskasvusta. Haluamme taata maamme asukaille kohtuullisen toimeentulon ja asumisen sekä elämisen mahdollisuudet kaikissa elämäntilanteissa. Tästä syystä me perussuomalaiset parantaisimme yrittäjyyden kannusteita nostamalla alv:n alaisen liiketoiminnan alarajan nykyisestä 8 500 eurosta 20 000 euroon. Tämä on yksi keino yrittäjyyteen kannustamisessa ja etenkin harmaan talouden torjunnassa. Panostaisimme näin myös hallitusta enemmän harmaan talouden torjuntaan. Keinoina tähän valiokuntaryhmämme esittää AVI:n ulkomaalaisvalvonnan tarkastajille Suomessa työskentelevien ulkomaalaisten yritysten rekisteröintipakkoa vero- ja valvontaviranomaisten työn helpottamiseksi ja nopeuttamiseksi sekä ns. Hollannin mallia ketjuvastuusta.

Valiokuntaryhmämme mielestä keskeistä tässä tilanteessa on luoda uusia työpaikkoja, työpaikat kun tuovat valtiolle verotuloja, joten työllistäviä yrityksiä on tästä syystä mielestämme kannustettava. Mallissamme olemme luo- neet pk-yrityksille mahdollisuuden saada käytö- pääomaa oman yrityksen tuloksesta. Yritys, joka kahtena peräkkäisenä vuonna palkkaa vähintään kaksi uutta työntekijää kokopäiväisesti ja jonka vuosittainen työntekijämäärän lisäys on vähintään 10 %, olisi vapautettu yhteisöverosta. Tämä kuitenkin edellyttää sitä, kyseinen yritys ei jaa omistajilleen osinkoja. Täten yrittäjä pystyisi saamaan yrityksensä voitot esimerkiksi työllistämiseen ja liikealan kehittämiseen.

Nuoret ja kokeneet työntekijät tulee saada työmarkkinoille

Toiseksi, toisin kuin hallitus, panostaisimme valiokuntaryhmänä voimallisemmin työttömyyden hoitoon ja työllisyysasteen nostamiseen. Tämä on erityisen tärkeää, koska työttömyys

Suomessa kasvaa tällä hetkellä nopeinta vauhtia koko EU:n alueella. Etenkin olemme huolissamme nuorisotyöttömyyden kasvusta. Me perussuomalaiset lisäisimme vahvasti toimia nuorten ja yli 55-vuotiaiden työllisyyden edistämiseen. Tällä hetkellä Suomessa on aivan liikaa työikäisiä, työhaluisia ja työkykyisiä ihmisiä vailla työtä. Myös 55-vuotiaat alan vaihtajat on huomioitava poliittisissa päätöksissä paremmin. Valiokuntaryhmämme mielestä ns. hiljainen tieto on saatava hyötykäyttöön. Tämän johdosta esitämme jälleen kerran voimavarojen lisäyksiä ns. mestari-kisälli-mallin toimintaan ja toteuttamiseen.

Kolmanneksi emme halua valiokuntaryhmänä unohtaa nuorisotyöttömiä. Nuorten työttömyys räjähtää käsiin, ellei mitään tehdä. Yksi hyvä väylä nuorisotyöttömyyden hoitoon ja nuorten ammatillisen koulutuksen saamiseen on edellä mainittu oppisopimus. Hallituksen mahdollisesti esiin nostama nuorisotakuuhanke on jäänyt lähes kauttaaltaan vaikutuksettomaksi. Tähän osasyynä on se, että ns. Sanssi-kortti ja sen käyttö tulee yrityksille kalliiksi.

Lopuksi, työllisyyspolitiikkaan on kuuluttava olennaisena osana tehtyjen toimien ja päätösten vaikutusten huolellinen arviointi. Tämä on nykyään puutteellista. Esimerkiksi työurien pidentämisessä ei vaadita välttämättä eläkeiän nostamista. Nähdäksemme ensin tulisi keskittyä

työolojen parantamiseen, työssä jaksamisen edistämiseen sekä ottaa käyttöön esittämämme 63-vuotiaiden työntekijöiden veroporkkanat. Myös osatyökykyiset työntekijät on otettava nykyistä paremmin huomioon ja tarjottava heille sellaista työtä, jota he pystyvät tekemään. Tämä voisi myös auttaa piilotyöttömyyteen sekä työurien pidentämiseen.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että talousarvioon lisätään momentille 32.30.51 (Työvoima- ja yrityspalvelut)

— 35 miljoonaa euroa nuorten ja yli 55-vuotiaiden työllisyyden edistämiseen,

— 10 miljoonaa euroa yli 55-vuotiaiden alan vaihtajien palkkatukeen,

— 10 miljoonaa euroa mestari-kisälli-mallin toteuttamiseen,

— 15 miljoonaa euroa osatyökykyisten työllisyyden edistämiseen sekä

että valtiovarainvaliokunta muutoin ottaisi edellä olevan huomioon.

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 2014

Jari Lindström /ps
Maria Tolppanen /ps
Lea Mäkipää /ps